

60 éves a Liszt Ferenc Kamarazenekar

Interjú dr. Körmendy-Ékes Judittal, a Liszt Ferenc Kamarazenekar kuratóriumi elnökével

Kiss Eszter Veronika

„Ennek az egésznek csak akkor lesz értelme, ha a magyar államnak lesz végre egy mai korhoz igazodó, átfogó klasszikus zenei stratégiája. A stratégiába beletartozik a zeneoktatás, a közönségutánpótlás, a zenészutánpótlás, a zenész életpályamodell kérdése is, és nem választható le róla. Jó lenne, ha az állam kijelölne egy felelőst, aki teljes figyelmével erre a nagyon összetett és komplex területre tud koncentrálni. A klasszikus zenei életnek pedig ki kell tudnia állítani egy olyan tanácsadó testületet, amely tényleg következetesen végigviszi az ügyet, kompromisszumokra is képes és az egész terület tekintetében releváns meglátásokat fogalmaz meg” – mondta lapunknak Körmendy-Ékes Judit, aki arról is beszélt, hogy lehet a magas művészi teljesítményt értékes terméként is felfogni, és fontos, hogy a zenekarok úgy tekintsenek magukra, mint gazdasági, piaci szereplőre.

Fotó: GORDON ESZTER

„Hatvan éves a zenekar, ezalatt több nagy változás volt az együttes történetében, összefüggésben a társadalmi-gazdasági változásokkal. Az elmúlt években a rendszerváltáshoz hasonló átrendeződés figyelhető meg a finanszírozás kérdésében. Milyen kihívásokkal néz szembe a zenekar ennek kapcsán?”

– Ez a helyzet arra kényszeríti a zenekarokat és minket is, hogy átgondoljuk a saját lehetőségeinket és úgy tekintünk magunkra, mint gazdasági, piaci szereplőre. Azt gondolom, hogy ez a mentalitás egyelőre hiányzik a magyar zenei élet irányításából, a közgondolkodásból, ha lehet így fogalmazni. Még sokan nem fogadják el,

idegenkednek azoktól a szavaktól a zene, művészet vonatkozásában, hogy piac vagy termék. Meggyőződésem, hogy a kettő együtt létezik, tehát lehet a magas művészi teljesítményt értékes terméként is felfogni. Szerencsére mi már a válság és a háború kitörése előtt egy nagyon komoly üzleti – piaci és pénzügyi – stratégiát dolgoztunk ki, ezért már egy picit előrébb tartottunk, amikor elkezdődtek az igazi nagy bajok. Nagyon sokat segít nekünk most, hogy világosan látjuk az irányokat és egyértelmű képünk van arról a sokak által nem nagyon elfogadott szóról, fogalomról, hogy mi is az a piac.

»Magyarországon komoly problémát jelent, hogy a kulturális intézmények, így a zenekarok döntő többsége is az állami finanszírozástól függ. Most, hogy a támogatások a gazdasági helyzet miatt veszélybe kerültek, a túlélés érdekében meg kell tanulnunk több lábon állni és sokkal nagyobb arányban kell a saját eladhatóságunk irányában gondolkodni. «

„Közben persze azzal a nehézséggel néz szembe Magyarország, hogy itt a történelem folyamán soha nem alakult ki igazán a mecenatúra, és a fizetőképes kereslettel rendelkező réteg nem igazán a klasszikus zenét preferálja.

– Három lába van egy lehetséges zenekari finanszírozásnak, és egyáltalán nem gondolom, hogy Magyarországon az állami finanszírozás eltűnhet ebből a rendszerből, inkább csak arányaiban változhat. Hosszú távon viszont biztosan minden zenekarnak el kell kez-

deni a másik két láb kiépítését, vagyis a mecenatúra és a saját tevékenység anyagilag értelmezhetővé tétele irányába is lépéseket kell tennie. Az biztos, hogy ez nem fog elsősre sikerülni, és nem lesz ezekből látványos bevétel az első években, de egy zenekarnak hosszú távon kell sikeresnek lennie, és hosszú távra kell üzleti stratégiát kidolgoznia. Saját magam is tapasztaltam itt a zenekarnál, hogy nagy ellenállásba ütköztem, főleg az elején, amikor ezeket a szavakat használtam. Meg is értem, hiszen ez nem a zenészek, hanem a menedzsment dolga. Nálunk szerencsére nagyon világos rendje van ennek, a menedzsment – vagyis a zenekar vezetése és az alapítvány – valamint a művészeti vezetés folyamatosan kommunikál, és együtt alakítottuk ki ezt az üzleti és művészeti stratégiát. Egymással párhuzamosan dolgozunk és megpróbáljuk megérteni és megtanulni valamennyire egymás nyelvét, de nem szólunk bele egymás dolgába. Azt gondolom, a sikereinknek, az elmúlt évek eredményeinek az az oka, hogy a művészeti vezetés és a menedzsment minden szempontból egy irányba húz, de mindenki a saját területéért felel.

■ *Művész körökben talán azért is rejt némi negatív felhangot a piac és a marketing szó, mert azt sugallja, hogy meg kell felelni a közönség igényeinek, esetleg akkor is, ha az a művészeti munka rovására megy.*

– Olyan stratégiát kell kialakítani, ahol úgy válik a zenekar piacképessé, hogy közben nem kell kompromisszumokat kötnie a darabválasztásban vagy a művészeti munka megközelítésében, tehát nem kell feltétlenül a közönség ízlését teljes mértékben kiszolgálni, ha az esetleg szembe megy a művészek elképzelésével. Finom árnyalatokat kell eltalálni ebben a folyamatban. Nekünk ez volt az egyik leghosszabb munka. Ez szerencsére éppen a Covid idejére esett, és volt időnk végtelen hosszúságú beszélgetésekre. Azok a cégek, amelyek támogatták a zenekart ennek a stratégiának a kidolgozásában, szintén aktívan részt vettek és segítettek abban, hogy meg tudjuk találni azokat a finom pontokat, ahol a művészeti teljesítmény vagy a művészeti vezetés elképzelése nem sérül, de ennek ellenére piacképesek leszünk. A repertoár bővítését nagyon alaposan kidolgoztuk, tudjuk, hogy miért és milyen irányba haladunk. Így utólag nagyon egyszerűnek tűnik a képlet, pedig nem volt az, voltak olyan pontok, ahol a művészeti vezetés azt mondta, hogy eddig és ne tovább. A stratégia fontos része, hogy a zenekarnak mindig egy kicsit meglepetéssel is kell szolgálnia a közönségnek, de abban, hogy ezek a meglepetések milyen típusúak legyenek, hosszú vitáink voltak, és fontos, hogy ezekben a vitákban mindig a művészeti vezetés legyen az utolsó szó. A jubileumi márciusi Müpa-koncertünk is ebbe az irányba mutat: itt is lesz meglepetés, vagy mondhatjuk újdonságnak is, de olyan, ami a művészeti vezetés koncepciójába is belefér. A piaci felmérésekből világosan látszik, hogy akár külföldön, akár Magyarországon a más művészeti ágakkal való

együttműködés, illetve az az újdonság, hogy egy kicsit másképp, más szemszögből, más eszközökkel mutatunk be valamit, biztos sikerre számíthat. Ilyen lesz a Győri balettel való együttműködés is ezen a koncerten. Újdonság is, meglepetés is, de a művészi elképzelésekbe is illeszkedik. Reményeink szerint hosszú távon is tovább élhet a más művészeti ágakkal való magas színvonalú, közös alkotói munka úgy, hogy a zenekar a balett teljes értékű jelenléte ellenére ugyanúgy főszereplő marad. Ez például az egyik vonal, amin dolgozunk.

■ *Visszatérve a zenekari finanszírozásra, mire lehet számítani?*

– Biztos vagyok abban, hogy itt nem pusztán zenekarokról kell beszélni, hanem az egész magyar kulturális területről, amelynek a legfőbb finanszírozója mégis csak a magyar állam marad, még ha több lábon is állnak majd a zenekarok. Úgy gondolom, a magyar állam el is ismerte ennek a fontosságát. Az elmúlt évek pénzbősége mutatja ezt és láttatja, hogy az állam részéről a szándék egyértelműen megvan ennek a művészeti ágaknak a támogatására. Ugyanakkor ki kell mondani, hogy ennek az egészsnek csak akkor lesz értelme, ha a magyar államnak lesz végre egy mai korhoz igazodó, átfogó klasszikus zenei stratégiája. Elolvassva a korábbi lapszámokat, jól érződik, hogy rengeteg probléma van, például a vidéki zenekarok és a budapestiek közötti különbségek, vagy más szabályozatlan kérdések, amelyek bizonyos fokú csalódottságot okoztak az elmúlt időszakban. Meggyőződésem, hogy ezek fő oka, hogy nincs igazi működőképes klasszikus zenei stratégia. Ha lenne ilyen, a zenekarok látnák a magyar állam szándékait, és tudnának ezekhez igazodni. Fontos, hogy itt nemcsak a finanszírozási kérdésekre gondolok, az csak a jéghegy csúcsa. A stratégiába beletartozik a zeneoktatás, a közönségutánpótlás, a zenészutánpótlás, a zenész életpályamodell kérdése is, és nem választható le róla. Jó lenne, ha az állam kijelölne egy felelőst, aki teljes figyelmével erre a nagyon összetett és komplex területre tud koncentrálni. A klasszikus zenei életnek pedig ki kell tudnia állítani egy olyan tanácsadó testületet, amely tényleg következetesen végigviszi az ügyet, kompromisszumokra is képes és az egész terület tekintetében releváns meglátásokat fogalmaz meg. Úgy érzem, hogy igazából tudjuk a megoldásokat, csak mindig elveszünk a részletekben, például azokban a vitákban, hogy ki kapott éppen több pénzt. Ha az egyik oldalon lenne egy következetes szakpolitika, a másik oldalon pedig egy kompetens szakmai tanácsadó testület egy kidolgozott koncepcióval, ha a klasszikus zenei élet főszereplői is bele tudnának építeni gondolatokat ebbe a célrendszerbe, akkor mindenkinek sokkal könnyebb lenne.

■ *Fontos a kiszámíthatóság, az ember sokkal szívesebben építkezik, ha látja, mik a fő pillérek és fő célok, mi az, ami garantált és mi a prioritás az elvárások terén.*

– Négy fontos pillér van, és ebbe beletartozik az oktatás is a tantervek felülvizsgálatával kezdve. Kesereghetünk azon, hogy nincs közönség, de érdemes lenne inkább elgondolkozni azon, hogy miért nincs felülvizsgálva az általános iskolai ének-zeneoktatás tanterve és minősége, egyáltalán a jelentősége, hiszen jól tudjuk, hogy valamiért elmegy a gyerekek kedve az énekórától. Tudjuk, hogy nagyon sok gyerek jár zeneiskolába, és egy Európában is egyedülálló zeneiskolai rendszerrel büszkélkedhetünk, amelyet fenn kell tartani és tovább kell fejleszteni.

A zenekarok finanszírozásával kapcsolatban, amikor azt hajtogatjuk, hogy a művészi teljesítmény nem mérhető, azonnal kinyitjuk a kaput a szubjektív alapon történő finanszírozás előtt. Ki kell dolgozni egyfajta indikátor-rendszert, ami alapján mérhető valamilyen szinten a művészeti teljesítmény. Gondolok itt a kritikákra, a sikerességre, a teltházakra, a koncert-számra, a társadalmi hasznosságra. Sajnos nem szeretik Magyarországon a stratégia szót, de létkérdés lenne egy lefektetett klasszikus zenei stratégia, mert anélkül tényleg csak ködharcot folytatunk egymással.

»Ha egyéni vagy zenekari érdekeket nevezünk el stratégiai érdekeknek, az semmire sem vezet és csak feszült-

ségeket szül. Stratégiai érdek alatt a teljes magyar klasszikus zenei élet életben tartását, fejlesztését és ennek az eszközrendszerét értem. Erre egyedül az államnak van rálátása, a zenekaroknak pedig csak a saját területükre. Kell egy olyan külső kör, amelyik egyik zenekarban sem érintett. «

▮ *A Müpa-beli koncertről már esett szó. Milyen egyéb jubileumi események várhatók a közeljövőben?*

– Ez az év végig a Liszt Ferenc Kamarazenekar hagyományairól és a hagyományaink megújításáról szól majd a jubileum kapcsán, vagyis egyszerre szeretnénk megmutatni, hogy mi az, amit most tudunk és melyek azok az irányok, amerre haladunk. A továbbiakban is olyan meghívott vendégművészekkel dolgozunk, akik vagy már világhíresek, vagy tudjuk, hogy azok lesznek, és mi mutatjuk be őket a hazai közönségnek. Nem szeretnénk megtörni azt a vonalat, amelyen a zenekar az elmúlt hatvan év során haladt, de fontos számunkra, hogy tovább fejlődjünk. Ez mutatkozik meg az egész évi programunkban.

▮ *Ezek közé sorolnám a vonósnégyes átiratokat is, amelyek közül egy szerepel majd az említett jubileumi*

Bérletindító koncert Emmanuel Pahud fuvolaművésszel

Fotó: Felvégi Andrea. Forrás: lfkz.hu

koncerten is. Mondhatjuk azt is, hogy ezek az átíratok egyfajta névjegye a zenekarnak?

– Így van, kifejezetten a zenekar számára készülnek az átíratok, melyek a repertoárunk részévé válnak. A repertoárbővítés folyamatos, de megjelennek a koncerteken azok a művek is, amelyekkel már nagyon régóta foglalkozunk, esetleg évtizedek óta műsoron vannak, de amelyeket újragondolt a művészeti vezetés és most más-képp szólaltatja meg azokat a zenekar.

■ *Ez valahol természetes, hiszen például a zenekar kezdeti repertoárján szereplő barokk vagy klasszikus művek előadására azóta már a historikus gyakorlat is hatott, ma már egészen más a szakma és a közönség elvárása is a hangzással kapcsolatosan. Ebben bizonyára Várdai István is nagy segítség...*

– Igen, és csodálatos dolog, amikor a zenekar a saját művészeti vezetőjével tud együtt játszani. Nagy élmény volt számomra is végigkövetni a közös munkát. Hihetetlen az összhang a zenekar és művészeti vezetője között akkor is, amikor Várdai István szólistaként jelenik

meg a zenekar mellett, és akkor is, amikor vezényel vagy irányítja a munkájukat.

■ *A jubileumi koncerten is lesz csellóverseny, ami megint csak a zenekar arculatának egy fontos része.*

– Ez az év végig erről szól majd. Nemcsak a mi évfordulónkról, hanem sok esetben olyan műveket mutatunk be, ahol maga a szerző is születésnapos. Várdai István csellója is háromszázötven éves idén, így a hangszer is kerek évfordulót ünnepel.

■ *Idén a zenekar több turnéra is megy. Mit emelnél még ki a jubileumi év eseményei közül?*

– Önmagában nagyon fontos tény, hogy újra tudunk turnézni. Tavasszal újra eljutunk a bécsi Musikvereinba, és kiemelném a Martin Frösttel való közös koncertünket is. Az, hogy ilyen komoly művészek jönnek velünk játszani, jelzi, hogy a zenekar a nehézségek után megújulva, kítűnő művészi teljesítményt nyújt. A Liszt Ferenc Kamarazenekar halad és fejlődik tovább. ■

„A klasszikus zene támogatása nemzeti érdek”

Interjú Keller Andrással, a Concerto Budapest karmestere, művészeti vezetőjével

 Kiss Eszter Veronika

Ha nem tudjuk kritériumok közé szorítani a művészetet, akkor ennek a forrásait sem ebben az irányban kéne keresni – mondta lapunknak Keller András.

■ *Átalakulás előtt, vagy inkább alatt a magyar zenekari finanszírozás. Felmerült, hogy létre kellene hozni egy olyan kritériumrendszert, amely legalább a legfontosabb paramétereket figyelembe véve olyan szorzókat és összegeket generál, amelyekkel a lehetőségekhez mérten lehet súlyozni. Működhet egy ilyen kritériumrendszer, hiszen ami nem mérhető számokkal, az éppen a szakmai minőség?*

– Ezzel meg is válaszolta a kérdést. Számomra egy kritérium létezik és a többivel nem is érdemes foglalkozni. Aki zenei pályára adja a fejét, annak az a feladata, hogy minél hitelesebben interpretálja a zeneműveket. Persze, filozofálgathatunk azon, hogy a tevékenysége a társadalom számára mennyire hasznos, mennyire közszolgálati, de véleményem szerint klasszikus zenét játszani fontos közszolgálat az ország számára, főleg egy olyan hanyatló kulturális közegben, mint amilyen a mai Magyarország.

»Értékválság van, világszerte és nálunk is, nehezen különbözteti meg a közélet a szórakoztatóipart a művészettől, pedig nagyon jelentős különbség van a kettő között abban, hogy hogyan hat a társadalomra.«

A szórakoztatóipar kiszolgálja a tömegizlést, a művészet építi és felemeli. A klasszikus művészetek arányának lényegesen magasabbnak kellene lennie Magyarországon, a kulturális igényesség és nívó, a szellemi javak alapvetően befolyásolják az ország lelki egészségét és működését. Egy kis lélekszámú, de nagy kultúrájú nép versenyképes lehet a magasabb populációjú nemzetekkel szemben. Hallgassunk végre Kodály Zoltánra: „Olyan kevesen vagyunk, hogy a műveletlenség luxusát nem engedhetjük meg magunknak.” „Az út a boldogabb